

PREEK5

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Aan een asielzoeker uit een arm land dat geregeerd wordt door een wrede dictator werd gevraagd: *Zeg, hoe was het met de werkgelegenheid waar je vandaan komt?*

Hij antwoordde: *Ik mocht niet klagen.*

En met de huisvesting? Hoe was het met de woningen?

Nou, ik mocht niet klagen, antwoordde hij weer.

En met het onderwijs dan en de gezondheidszorg?

En weer zei de asielzoeker: *Och, ik mocht niet klagen.*

Maar man! Waarom ben je dan weggevlucht? Wat zoek je hier dan?

Nou, zei de vluchteling, *dat lijkt me logisch! Hier mag ik tenminste klagen!*

Aan dit verhaaltje moest ik denken, toen ik met de tekst van vanmorgen bezig was.

Hoe ga je om met verdriet, met lijden, met gemis, met teleurstellingen?

Ja, hoe ga je daar als christen mee om, als iemand die gelooft in God en in Christus?

Wat doet een burger van het Koninkrijk van God als hij het moeilijk heeft? Mag hij klagen?

Mijn schoonmoeder zei vaak: *Niet klagen, maar dragen en vragen om kracht.* En een lievelingslied van veel gelovigen is Gz. 293:

Leer mij volgen zonder vragen;

Vader, wat Gij doet is goed!

Leer mij slechts het heden dragen

met een rustig kalme moed.

Schijnen mij uw wegen duister,

zie, ik vraag U niet: waarom?

Eenmaal zie ik al uw luister

als ik in uw hemel kom!

En zolang je niet zoveel meemaakt en je leven loopt op rolletjes, dan zing je zo'n gezang gemakkelijk uit volle borst. Je denkt er nauwelijks over na.

Maar dan komt de tegenslag, een groot verdriet, een vreselijke ramp die je compleet uit het lood slaat.

Zing je het dan ook vol overtuiging?

Volgen zonder vragen: *waarom?* Zonder klagen?

Maar als je dat niet op kunt brengen?

Als het stormt in je hart?

Als je vertwijfeld bent?

Als de *waaroms* zich gewoon niet laten onderdrukken?

Zit het dan kennelijk niet goed met je geloof?

Omdat een echte gelovige niet klaagt en vraagt, maar alleen maar draagt?

Mag je in het Koninkrijk van God ook niet klagen?

Kijk ik dan naar deze woorden van Paulus, dan lijkt het nog moeilijker te worden. *Wij, gelovigen,* zegt Paulus, *wij roemen in de verdrukkingen.*

Ga d'r maar aan staan!

Dus niet alleen niet klagen, maar zelfs roemen in de verdrukkingen.

Dat is toch compleet het andere uiterste!

En dan te bedenken dat Paulus met *roemen in de verdrukkingen* niet bedoelt: roemen onder moeilijke omstandigheden, roemen temidden van allerlei narigheid.

Nee, hij zegt dat gelovigen roemen vanwege de verdrukkingen.

Volgens Paulus zijn zorgen en moeiten niet alleen geen belémmering voor het roemen, ze zijn volgens hem juist áánleiding tot roemen.

Ja, wacht eens even!

Wat is dat voor een waanzinnig geloof, dat christendom!

Dat is toch puur masochisme!

Wie gaat er nou een potje zitten juichen omdat hij het moeilijk heeft. Zo van: *Hoera, ik heb een hartkwaal! God zij geprezen, mijn man is er met z'n secretaresse vandoor!*
Dat is toch krankjorum!

Dan ben je toch niet goed snik!

Ja, op het eerste horen staat dit ver van ons af, wat Paulus hier schrijft. Een mens heeft van nature al de neiging om lijden en pijn zover mogelijk van zich weg te duwen. Heel het leven is één grote worsteling om lijden te voorkomen en om, als het toch komt, het zo snel mogelijk weer kwijt te raken.

En als er één tijd is die het lijden probeert uit te bannen dan is het denk ik wel de onze. En we hebben natuurlijk ook heel wat technieken en middelen ontwikkeld om eraan te ontkomen. We hebben meer in huis om pijn te bestrijden en de gevolgen van lijden op te vangen dan ooit.

Tegelijk – en dat is heel merkwaardig – tegelijk is er ook geen periode als de onze waarin God zo onder kritiek wordt gesteld vanwege het lijden.

Zeker ook onder christenen!

Als je alle christelijke boeken over het probleem van het lijden door de eeuwen heen met elkaar zou vergelijken, dan zou je ze grofweg kunnen verdelen in twee groepen. In de boeken van oudere schrijvers als Bunyan, Calvijn, Thomas à Kempis, Augustinus e.a. vind je een verrassende bereidheid om pijn en lijden te accepteren en zelfs te waarderen. Ze schrijven in verband daarmee in groot vertrouwen over de wijsheid van God die weet wat Hij doet zonder dat ze zijn daden bekritisieren.

Maar uit moderne boeken over het lijden, met name uit de 20^e eeuw, spreekt meestal grote moeite met de gedachte dat een goede, liefdevolle God zoveel lijden kan toelaten. Bekend geworden is de kreet: *Waar was God in Auschwitz?* En: *Hoe kun je na Auschwitz nog geloven?*

En ook veel christelijke schrijvers passen vandaag hun beeld van God bij. Ze geven een andere omschrijving van de liefde van God of ze stellen vragen bij zijn macht om het kwaad te controleren en te bestrijden. *God, zeggen sommigen, is niet de Almachtige. Dat zagen ze vroeger verkeerd. Hij staat náást ons in ons lijden, maar Hij kan er net zomin wat aan veranderen als wij.*

Als je die twee opvattingen van vroeger en nu met elkaar vergelijkt is het verschil onthutsend. Het lijkt alsof wij vandaag pas weten hoe groot de verschrikking van het lijden is. En we vergeten voor het gemak even dat Calvijn en Thomas à Kempis leefden in een wereld zonder morfine en penicilline en dat Bunyan zijn boeken schreef in een ellendige gevangenis.

Zodra het lijden in één of andere vorm ons leven binnenkomt krijgen we te worstelen met twee hoofdvragen.

De eerste vraag is die naar de oorzaak van het lijden.

Waar komt het vandaan?

Wie is er verantwoordelijk voor?

De tweede vraag is: Hoe ga ik ermee om?

Wat is mijn reactie op het lijden?

Vaak besteden we enorm veel energie aan het antwoord op die eerste vraag. De vraag naar de oorzaak prikkelt ons het meest. En het gevaar is groot dat we daar ook in blijven hangen.

Je kunt je daar zo in vastbijten dat je haast niet ontkomt aan verwijten aan God.

Want wat voor natuurlijke en begrijpelijke oorzaken je ook vindt voor je verdriet, als je doorvraagt kom je altijd uit bij het probleem dat God het dan toch maar liet gebeuren.

Want Hij hield de kankercellen niet uit je lichaam weg.

Hij blokkeerde de auto niet die je kind schepte die voor zijn leven gehandicapt is.

Hebt u dat gesprek gezien van Andries Knevel met die Belgische journaliste afgelopen maandag in Het Elfde Uur? Over die rebellenleider in het zuiden van Soedan die kleine kinderen opleidt tot afschuwelijke moordmachines en ze leert om lachend te martelen? Waarom laat God het hart van zo'n beul niet stilstaan?

Waar is God als het pijn doet? Waarom doet Hij niets?

Het is opvallend, gemeente, dat in de Bijbel nauwelijks op zulke vragen wordt ingegaan.

De vragen worden wel gesteld. Door vele psalmdichters.

En door Job, hét prototype van een lijdend mens.

De vraag komt in de Bijbel voor.

Maar we krijgen er in de Bijbel zelf nauwelijks een antwoord op.

Neem b.v. het boek Job waar God het meest hartstochtelijk op het probleem van het lijden wordt bevraagd.

Maar als God daar in de slothoofdstukken uitgebreid aan het woord komt, gaat Hij helemaal niet op die vraag in. Aan Job zelf wordt niet eens als verklaring voor zijn lijden gegeven wat de lezer van het boek uit de inleiding weet, nl. dat het in het kader staat van een confrontatie tussen God en de duivel. Zelfs dié verklaring krijgt Job niet.

In heel de Bijbel wordt eigenlijk niet anders gedaan dan ons wég te roepen van de vraag naar de oorzaak van het lijden en naar de verklaring van het lijden. En voortdurend worden we gedrongen tot de vraag naar ons antwoord op het lijden. Er *is* pijn. Er *is* lijden. Er *zijn* moeiten. Een mens *ondervindt* teleurstellingen en tegenslagen.

Dat is de werkelijkheid waarin we leven.

En nu – wat doe je ermee? Hoe reageer je er op?

De Bijbel is zo duidelijk op dit punt, dat we moeten vaststellen dat het werkelijke probleem voor christenen niet is: *Is God verantwoordelijk voor wat ik meemaak of voor wat er in het leven mis gaat?*

Maar de belangrijkste vraag voor ons is: *Hoe moet ik antwoorden op dat verschrikkelijke dat is gebeurd?*

Waarom is die eerste vraag niet terzake?

Waarom gaat de Bijbel niet in op de vraag naar de oorzaak en de verklaring van het lijden?

Ik zei al: die vraag loopt haast onvermijdelijk uit op een beschuldiging van God. Op het verwijt dat God het lijden toelaat en er niets aan doet, terwijl Hij toch alle macht heeft.

En op deze weg raak je al te gemakkelijk vast in verbittering.

En het lijden, dat op zichzelf al moeilijk genoeg is, wordt nog eens verzwaard door het gevoel dat God je daarbij in de steek laat of zelfs je vijand geworden is. Dat maakt het lijden nog eens zo pijnlijk.

Maar de gelovige gaat juist in geloof uit van Gods liefde.

Dat is het uitgangspunt voor al zijn vragen.

Dat is zeker het uitgangspunt voor Paulus hier in Rom. 5. De gelovige leeft immers in vrede met God en hij heeft toegang tot de genade van God. Gods liefde is voor de gelovige geen vraag meer, maar een weet. En daarom heeft hij hoop, een zekere verwachting van Gods heerlijkheid.

En juist die hoop doet hem nu anders naar het lijden kijken. Zo anders, dat hij er zelfs toe komen kan te roemen in verdrukkingen.

Zeker, dat klinkt op het eerste horen bizar. Dat doe je toch niet!

Toch is het opvallend dat Paulus bepaald niet alleen staat met zo'n uitspraak.

Iemand als Jakobus staat helemaal naast hem als hij schrijft: *Houdt het voor enkel vreugde, mijn broeders, wanneer u in velerlei verzoeking valt...* (1,2).

En Petrus schrijft: *Geliefden, laat de vuurgloed die u tot beproeving dient, u niet bevreemden... Integendeel, verblijdt u...* (1/4,12).

Waanzin?

Ziekelijk masochisme?

Een afwijking van mensen die zich verlustigen in het kwellen van zichzelf?

Wordt echt van ons gevraagd dat we zelfs genieten van het lijden dat ons overkomt?

Nee, absoluut niet! Paulus verwacht echt niet van ons dat we automatisch God gaan loven en prijzen als we wankelen onder een vreselijke slag. Dat zou bepaald ongezond zijn.

De schrijver aan de Hebreëen zegt terecht: *Alle tucht schijnt op het ogenblik zelf geen vreugde, maar smart te brengen.*

Als Paulus ons aanspoort te roemen in onze verdrukkingen bedoelt hij echt niet dat we ons daarin moeten verlustigen.

Zo is het wel eens opgevat. In de tijd van de christenvervolgingen aan het begin van de tweede eeuw had je een bisschop Ignatius, die als gevangene naar Rome werd gevoerd. Hij zou daar voor de leeuwen worden gegoooid.

Onderweg naar Rome schreef hij net als Paulus ook een brief aan de gelovigen daar. In die brief smeekte hij de christenen van Rome dat ze geen enkele poging zouden ondernemen hem van deze marteldood te verlossen. Hij was doodsbang dat ze er misschien in zouden slagen te voorkomen dat hij in de arena met de leeuwen moest vechten.

Nee, hij wou en hij zou door de leeuwen verscheurd en verslonden worden. En mocht hij op het laatste moment er toch voor terugschrikken dan moesten ze hem z'n eigen brief voorlezen waarin hij zo naar deze dood uitkeek.

Ignatius vatte de oproep van Paulus op als een aansporing om het lijden te zoeken. Zo hebben in de Middeleeuwen monniken en nonnen tijdens pestepidemieën bewust de etterende zweren van pestlijders gekust en zich zo de zwarte dood op de hals gehaald – ook uit een misplaatst verlangen om te lijden. Omdat ze dachten dat God dat van hen vroeg.

Maar roemen in verdrukkingen betekent zeker niet dat we van de verdrukkingen zelf genieten. O nee, er is in het leven van gelovigen zeker plaats voor zuchten en klagen.

Stel je voor!

Pijn is pijn en verdriet is verdriet.

En als je je man of vrouw of je kind verloren hebt mis je degene die je kwijt bent geraakt.

En die leegte doet vreselijk zeer.

We raken aangeslagen en belast.

Maar dat is niet het enige.

Voor een gelovig kind van God is er toch ook een weg om ermee om te gaan.

Omdat, zegt Paulus, we iets weten. Omdat we inzicht hebben in de manier waarop God met ons handelt. Hoe Hij in het lijden met ons bezig is.

En als kind van God zijn we daarom in staat de redenering te volgen die Paulus hier opzet.

Dat zou je kunnen zien als een test voor ons geloof.

Kunnen we de argumenten volgen die de apostel hier gebruikt?

Paulus zegt dat gelovigen kunnen roemen in verdrukkingen, omdat ze weten dat verdrukking volharding uitwerkt.

Hoe?

Doordat we in moeilijke tijden opnieuw behoefte krijgen aan onze Heer.

We gingen misschien wel gedachteloos door het leven. We dachten dat we alles in de hand hadden en dat we alles wisten.

Maar plotseling lopen we keihard ergens tegenaan. De problemen groeien ons boven het hoofd. En we raken helemaal van slag. We begrijpen het niet.

Als je geloof dan niet echt is, dan begin je te mopperen: *Wat heb ik aan m'n geloof? Wat heb ik aan God? Als je Hem nodig hebt is Hij er helemaal niet. Hij laat me maar mooi tobben.* En je haakt af.

Maar geloven is juist dan beseffen, dat je in dat verdriet God nodig hebt. We kijken niet alleen naar onze problemen, maar we herinneren ons wat Hij gezegd heeft en wat Hij beloofd heeft. En we gaan daarmee in gebed naar Hem toe. We storten ons hart bij Hem uit. We brengen misschien wel meer tijd met Hem door dan we gewend

waren en we pleiten bij Hem om meer kracht en begrip. De zorgen en problemen doen ons dus terugvallen op onze Heer Jezus Christus.

Bovendien maken zulke moeiten ons ook duidelijk wie we zelf zijn. We komen ons zelf goed tegen. Want hoe gauw overschatten we ons zelf. Dachten we dat we alles aan konden. Vonden we ons zelf misschien wel heel goeie gelovigen.

Dan maken zorgen en teleurstellingen ons soms pijnlijk duidelijk wie we werkelijk zijn. We komen met schrik tot de ontdekking dat we maar zwak zijn en dat we maar weinig kunnen hebben en hoe sterk de vijand is. We dachten dat we wel overeind bleven, maar we staan te trillen op onze benen. Daar hoeft soms niet eens zo heel veel voor te gebeuren.

Het wordt ons zo duidelijk dat we echt volledig afhankelijk zijn van God. En zo krijgen we een beter inzicht in wat het betekent te leven als gelovigen, d.w.z. als mensen die al hun vertrouwen op God stellen ook in de donkerste momenten van hun leven.

En zo werkt de verdrukking volharding uit. We kunnen de last aan – maar alleen met Gods hulp. We houden het toch uit, maar alleen omdat Hij ons overeind houdt.

Maar daar stopt het niet. Nee, de volharding werkt beproefdheid uit.

Dat betekent dat je geloof zich in de volharding bewijst. Het komt uit de test als een geloof dat tegen een stootje kan. Het is op de proef gesteld en het heeft bewezen de verdrukking te kunnen hebben. Het is er niet aan kapot gegaan. Je bent God niet kwijt geraakt, maar je hebt geleerd Hem veel meer nodig te hebben dan toen er niet zoveel aan de hand was in je leven. En Hij wás er ook.

Nou, dat is dan ook de reden waarom Paulus zegt dat gelovigen roemen in de verdrukkingen.

Nogmaals, niet om de verdrukkingen zelf, maar om de gevolgen ervan in je relatie tot God.

Stel dat je een zeilboot hebt. Niet zo'n kleintje, maar één waar je eigenlijk wel een flinke zeereis mee zou willen maken. Maar kan je boot dat aan? Als het eens ruig weer wordt...

En je maakt een proefvaart op de Noordzee bij windkracht tien, elf. Het gaat me tekeer! De volle kracht van water en wind wordt op je boot losgelaten.

Maar het vaartuig doorstaat het geweld. De boot brengt het er goed af. Het heeft de test glansrijk doorstaan.

Kijk, dan roem je in de verdrukkingen. Je zegt: *Man, ik hield m'n hart vast toen het zo stormde. Ik hoorde het hout kraken. En ik keek benauwd of de zeilen het wel hielden. Maar dankzij die stevige zuidwester weet ik nu dat ik een goeie boot gekocht heb. Daar red ik het wel mee!*

Je roemt in de storm, omdat die duidelijk maakte wat je boot waard is.

Zo kunnen verdrukkingen duidelijk maken wat ons geloof waard is.

Beter gezegd, wat de God waard is in Wie wij geloven.

Deze week nog zei iemand tegen me, nadat ze me vertelde over een moeilijke periode in haar leven: *En het is toch goed geweest. Ik heb geleerd dat in het leven niet zomaar alles op rolletjes gaat. Het was moeilijk, maar ik zie ook duidelijk winst. Iemand anders schreef mij: Hoe raar het ook klinkt, maar als er een groot gemis of verdriet in je leven is, moet je later erkennen – dit had ik niet willen missen, omdat het ondanks de smart – toch een rijke tijd was. En je hebt er iets mee mógen doen. Je geloof is versterkt en verdiept.*

Deze zuster voegt er wel aan toe: *alleen de prijs is zo hoog* – om zich dan onmiddellijk weer in de rede te vallen en te zeggen: *Is dat zo?* En dan wijst ze op lijdensweg die Christus ging om ons vrede met God te geven. Maar daar komen we in de volgende verzen van dit hoofdstuk nog op terug.

In elk geval is het de ervaring van vele gelovigen geweest dat ze juist in het verdriet het God het meest dichtbij hebben ervaren. Hoe vreemd het ook klinken mag, juist verdrukkingen kunnen ons Gods liefde voor ons duidelijk maken. En zo onze liefde voor God verdiepen.

En dat versterkt weer de hoop, de vaste verwachting dat het goed komt met ons.
Beproefdheid leidt tot hoop.

En zo zijn we weer terug bij de hoop waar Paulus het in vs. 2 al over had. Als we door zorgen en moeiten zijn heen gegaan en als die ons duidelijk hebben gemaakt wie we zijn en hoe we God nodig hebben en dat God er dan ook is – dan is onze hoop versterkt. Dan zijn we nog zekerder van God.

En behalve dat ik God in mijn geloofstheorie ken, heb ik Hem ook leren kennen in de geloofspraktijk. Het geloof van de catechisatieles is verdiept tot ervaringsgeloof. God zégt niet alleen dat Hij ons liefheeft en wij zeggen niet alleen met onze mond dat we dat geloven. We hebben ondervónden dat Hij ons liefheeft. En we belijden met ons hart dat Hij werkelijk te vertrouwen is.

Daarom kunnen we inderdaad roemen in verdrukkingen.

En we zeggen met de dichter van Ps. 119: *Het is mij goed dat ik verdrukt ben geweest, opdat ik uw inzettingen zou leren.* In de praktijk van het leven.

Ik ben nog beter af dan daarvoor.

Nog zekerder van Gods liefde.

AMEN.

27-02-2000

Zingen: Ps. 135,1.3

135,10

Gz. 474,1

Kb. 21 (canon)

Gz. 172,3.4

Ps. 62,4.5.6

Gz. 291

Lezen: Psalm 119,65-80

Jakobus 1,2-4.12

Tekst: Romeinen 5,3.4